

CSILLA FRUNYÓ, Naming illegitimate children in Esztergom in the 19th century

Choosing names for illegitimate children was governed by the same factors as choosing names for legitimate children. Their naming customs were in accordance with the naming practices of the period. On the basis of her investigation the author concludes that in choosing the name, the influence of the godparents and the church were greater in the case of the illegitimate children. This can possibly be explained by the fact that in these exceptional cases, the responsibility taken by the godparents and the protection of a saint played a very important role. Inheriting the name of the godparent was essential with respect to both sexes; still, girls received their godparent's name more often than boys.

**NÉVADÁSI SZOKÁSOK KISEBBSÉGI ÉS TÖBBSÉGI HELYZETBEN
LÉVŐ MAGYAR ANYANYELVŰ GYERMEKEK KÖRÉBEN
A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN**

1. A kisebbségben élők vagy nyelvsziget-lakók által használt nevek olyan sajátos nyelvészeti, szociolingvisztikai, kultúrtörténeti jelenségek, amelyek minden esetben a nyelvi-kulturális érintkezés részei. A nyelvi-nemzeti kisebbségek névadásnak és névhasználatának komplex vizsgálata interdiszciplináris feladat: felhasználja a történet- és földrajztudomány, a statisztika, a néprajz eredményeit is. Ugyanakkor a kisebbségi névhasználat kutatása a nyelvi érintkezések vizsgálatának, a kontaktusnyelvészetnek is értékes tanulságokkal szolgálhat (vö. FÖLDES 2001).

Jelen tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen hasonlóságok vagy különbségek fedezhetők fel az anyaországi ill. határon túli magyar névadásban a 90-es évek első felében. A felmérés szükségességét az is indokolja, hogy a határon túli magyarok legújabb kori névadásáról keveset tudunk: „Az onomasztikai kutatások mind a mai napig adósak az anyaország határain kívüli magyarság jelenkori névadási szokásainak tényszerű feltárásával” (VÖRÖS 1999: 266). A felmérés eredményeiből elsősorban az rajzolódhat ki, hogy mennyiben járul hozzá bizonyos keresztnemek választása (vagy éppen kerülése) nemzeti-nyelvi kisebbségi helyzetben a nemzeti önazonosság megtartásához (vagy elvesztéséhez)?

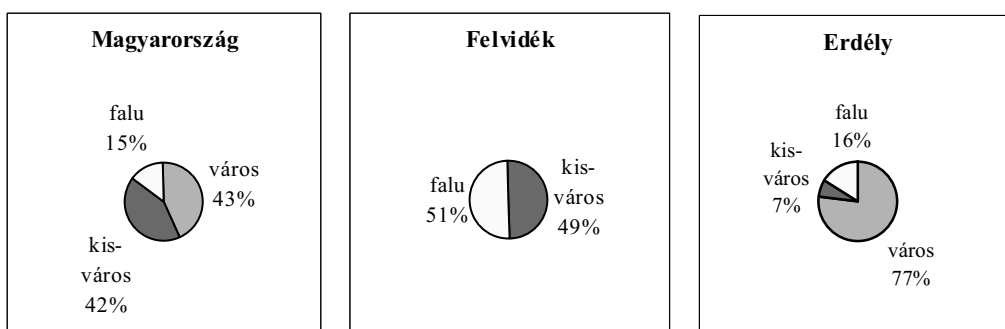
Az állandó nyelvi változás folyamatában kiemelkedő jelentőséggel bírhatnak bizonyos történelmi fordulópontok – ilyennek tekintjük az 1980-as évek végének eseményeit nemcsak Magyarországon, hanem egész Kelet-Közép-Európában. A felmérésben résztvevő korosztály kiválasztásakor az volt a döntő, hogy az 1990-es évek elején régiókban olyan átfogó politikai-társadalmi-gazdasági változások zajlottak le, amelyek alapvetően meghatározták a határon kívül rekedt magyarok és az anyaország viszonyát is: a határok átjárhatósága, a kapcsolattartás feltételei javultak. A környező országokban valamelyest enyhültek a névhasználatot szabályozó előírások is: mindez kedvező feltételeket biztosított a magyar névadás „határtalanításához”.

2. A jelen tanulmány alapjául szolgáló felmérést egy 14 kérdést tartalmazó kérdőív segítségével végeztem. A kérdőív tudakolta a gyermekek család- és keresztnévét, születési évét, lakóhelyét, felekezeti hovatartozását, rákérdezett a nagyszülők, a keresztszülők és a testvérek nevére, az elsőszülöttségre. Ezen kívül azt kérdeztem meg a gyermekektől, hogy elégedettek-e a nevükkel, mi a kedvenc fiú-, illetve lánynevük. Végül érdeklődtem arról is, hogy van-e más (nem magyar) nemzetiségű tagja a családnak.

Ezen tanulmányban elsősorban a névadás motivációját és az adott terület névanyagának összetételét szeretném bemutatni, de a kérdőívben szereplő kérdések más szempontok vizsgálatát is lehetővé teszik, amelyekre a jövőben szeretnék visszatérni. Értékes információkat nyerhetünk például a határon inneni és túli tizenévesek névhasználásáról, a családokon belüli névadási gyakorlatról, egyéb szociokulturális kérdésekről (mennyire ismeri ez a korcsoport a családtagok, különösképpen a nagyszülők nevét?).

A felmérésben 569 magyar anyanyelvű gyermek vett részt: 287 fiú (50,4%) és 282 lány (49,6%). A gyermekek 1990 és 1994 között születtek. A megkérdezett gyermekek 55,3%-a Magyarország dunántúli részén él, 22,7%-uk a Felvidéken és 22%-uk Erdélyben. A felmérést iskolai tanórákon végeztük a következő iskolákban: a Dunántúlon a veszprémi Padányi Bíró Márton Római Katolikus Gimnázium és Általános Iskolában, a pápai Református Kollégium Gimnáziumában, a veszprémi Rózsa Úti Általános Iskolában és a nagyvázsonyi Várnai Zseni Német Nemzetiségi Nyelvet Oktató Általános Iskolában, a Felvidéken a párkányi Ady Endre Alapiskolában és a párkányi 8. Osztályos Gimnáziumban, illetve Erdélyben a brassói 8. Sz. Általános Iskolában, a brassói Áprily Lajos Főgimnáziumban és az apácai Apáczai Csere János Általános Iskolában. (Az iskolák tanárainak és tanulóinak ezúton is köszönöm a támogató együttműködést.)

Településtípus szerint az erdélyi gyermekek legnagyobb része nagyvárosban (Brassóban) lakik, a másik két helyszínen a falun és városban élő gyermekek aránya kiegyenlített képet mutat:

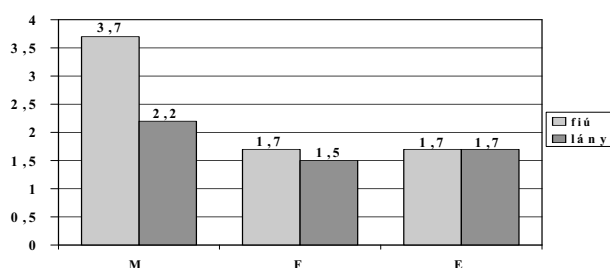

1–3. ábra: A résztvevők lakóhely szerinti összetétele

A felekezeti hovatartozást tudakoló kérdésre a megkérdezett gyermekek 18,3%-a nem válaszolt, 51,7%-uk katolikusnak, 18,3%-uk reformátusnak, 9%-uk evangélikusnak vallotta magát, 2,7% egyéb kisebb felekezethez tartozik vagy más vallású (unitárius,

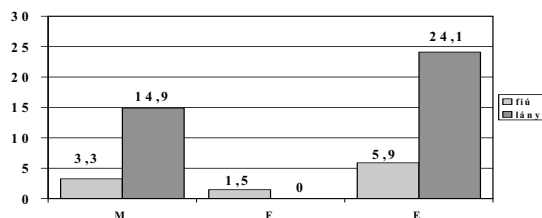
pünkösdisták, görög katolikus, illetve buddhista). A katolikusok aránya (a várakozásnak megfelelően) a Felvidéken volt a legnagyobb (73%), a reformátusoké Erdélyben (23,2%). Az evangélikus gyermekek igen magas arányát (34,4%) Erdélyben az magyarázza, hogy a hétfalusi csángó gyermekek a brassói magyar iskolákban ill. magyar osztályokban tanulnak.

3.1. A felmérés kérdőíveinek kiértékelésekor először a keresztnévek átlagos terheltségét vizsgáltam, tehát azt, hogy átlagosan hány gyermek visel egy-egy keresztnévet:

4. ábra: A keresztnévek átlagos megterheltsége Magyarországon (M), Felvidéken (F), Erdélyben (E)

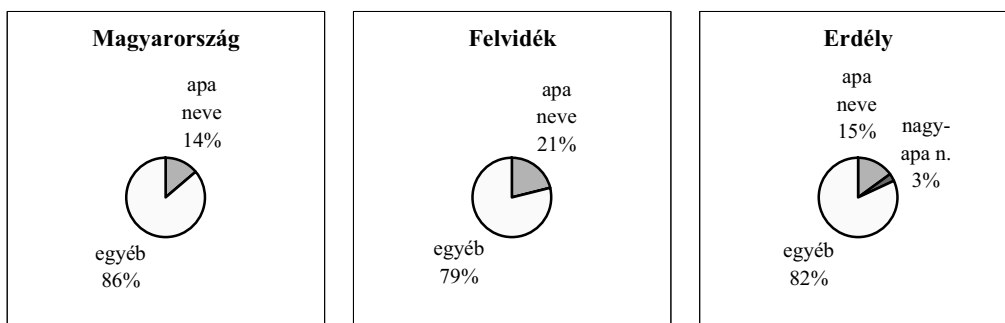
Az egyes nevek átlagos terheltsége mindkét nem esetében Magyarországon volt a legnagyobb, különösen a fiúknál szembeötlő az eltérés a másik két helyszínhez képest. A kettős keresztnévviselés adatai nagy ingadozást mutatnak:

5. ábra: A kettős keresztnévet viselők aránya %-ban az említett területeken

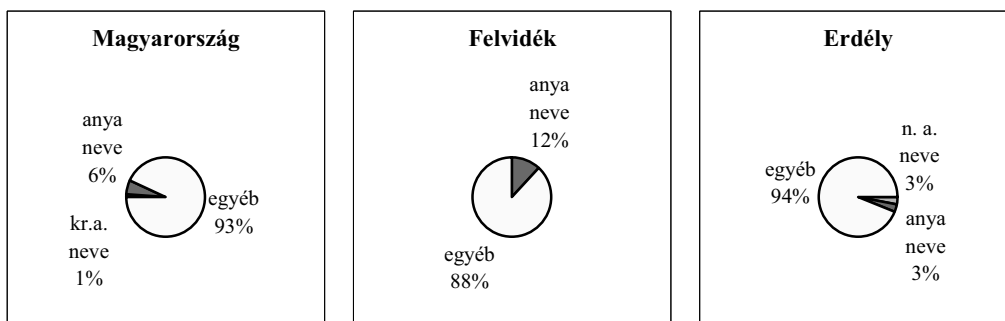
A felvidéki adatokra az szolgál magyarázattal, hogy az 1994. évi új szabályozásig Szlovákiában nem jegyezték be több keresztnévet. (Az egyetlenként előforduló *Benjámín Bence* viselője 1994-ben született.) A másik két helyszínen a kettős keresztnévet viselők aránya a lányok körében jóval magasabb, mint a fiúknál. Az erdélyi magyar lányok körében a leggyakoribb a kettős keresztnév, a kettős keresztnévet viselő erdélyi lányok 43%-a katolikus, 29%-a református. A kettős keresztnévet viselő erdélyi fiúknál figyelemre méltó, hogy a második keresztnév is gyakran régi magyar személynév (például *Csaba*, *Attila*, *Zoltán*). A kettős keresztnévű magyarországi fiúk mindannyian katolikusok.

A névadás motivációját tekintve az azonos nemű szülő, nagyszülő vagy keresztszülő utáni névadást, illetve az ún. „szabad” (tehát családi-közösségi kötöttségektől mentes) névadási gyakorlatot vizsgáltam.

6–8. ábra: A névadás motivációja a fiúk esetében (apa neve / nagyapa neve / egyéb)

A névadás motivációját tekintve a fiúk körében szinte alig van eltérés a három helyszínen; a magyarországi fiúk közül viszonylag kevesebben öröklék az édesapjuk nevét (14%), mint a kisebbségben élő kortársaik (Felvidék: 21%, Erdély: 15%). A nagy-apa nevének továbbadása a névadás indítékaként csak Erdélyben volt kimutatható (3%).

9–11. ábra: A névadás motivációja a lányok esetében (keresztanya neve / nagymama neve / anya neve / egyéb)

A névadás a lányok esetében mindig szabadabb, mint a fiúknál: a lányok tehát ritkábban öröklék az azonos nemű szülő, illetve nagyszülő keresztnévét, mint a fiúk. Erdélyben a lányok közül senki sem örökölte az édesanyja keresztnévét első névként, viszont előfordult a nagymama nevének továbbadása, Magyarországon 1%-ban kimutatható volt a keresztanya nevének adása 1 református és 2 katolikus lány esetében. Átlagosan a névöröklőknek körülbelül fele elsőszülött a családban.

3.2. „Különösen kontaktushelyzetben van a nevek nyelvspecifikusságának nagy jelentősége. A nyelvspecifikusság azt jelenti, hogy egy nevet (esetleg etimológiai eredetétől vagy a különböző nyelvekben előforduló számos alakjától függetlenül) a névadók egy bizonyos nyelv lexikai elemeként ismerik föl és azonosítják. Jóllehet a nyelvspecifikusság megítélése nyelvi jegyek alapján történik, ez a döntés nem pusztán nyelvészeti jellegű: a nevek más nyelvhez való tartozásáról szóló tudás a kulturális tudás része.” (HAAS 1996: 1233)

A leggyakrabban előforduló neveket a következő táblázatokban tüntettem föl. (A vastagon szedett nevek a felmérés két helyszínén is előfordultak a gyakoribb nevek között, az aláhúzott név mindhárom táblázatban megjelenik. A nevek mellett álló százalékszám azt mutatja, hogy a felmérésben részt vevő gyermekek hány %-a viseli az adott keresztnévet.)

Magyarország			Felvidék			Erdély		
1.	Péter	8,3%	1.	Dávid	8,5%	1–3.	Szilárd	5,9%
2–3.	Ádám <i>Balázs</i>	7,5%	2–4.	Dániel <i>Gábor</i> Tamás	5,6%	4–7.	<i>Endre</i> <i>Gyula</i> Norbert Tamás	4,5%
4–5.	Dániel Tamás	5,8%	5–9.	Ádám András Krisztián Péter Zoltán	4,2%	8–16.	Attila <i>Botond</i> <i>Ervin</i> <i>Hunor</i> <i>János</i> <i>Levente</i> <i>Lóránt</i> <i>Róbert</i> <i>Zsombor</i>	3,0%
6.	<i>Bence</i>	5,0%	10–15.	<i>Ákos</i> Attila <i>Csaba</i> <i>Erik</i> <i>József</i> Szabolcs	2,8%			
7–9.	Dávid <i>Kristóf</i> <i>Norbert</i>	4,2%						
10–13.	<i>Bálint</i> Krisztián <i>Márton</i> <i>Máté</i>	3,3%						
14.	József	2,5%						
15–25.	András Attila <i>Gábor</i> <i>Gergely</i> <i>Lajos</i> <i>László</i> <i>Márk</i> <i>Mihály</i> <i>Sándor</i> Szabolcs Zsolt	1,7%						

12–14. ábra: A gyakoribb fiúnevek

A táblázatokból kitűnik, hogy a magyarországi és a felvidéki fiúk által viselt nevek között sok az egyezés (*Dávid*, *Dániel* és *Ádám* esetében), míg az erdélyi névanyag ettől sokban különbözik. Az erdélyi gyakorisági listán 1. helyén álló *Szilárd* 1996-ban Ma-

gyarországon csak az 57. helyen állt, az Erdélyben 2. *Zoltán* az anyaországban ugyanakkor 9., míg az Erdélyben 3. leggyakoribb név, a *Zsolt* Magyarországon a 17. (LADÓ–BÍRÓ 2001: 13). A felvidéki gyakorisági lista első 3 helyén álló *Dávid*, *Dániel* és *Gábor* 1996-ban Magyarországon az 1., 2. és 12. helyet foglalta el.

Magyarország		
1.	<i>Eszter</i>	8,5%
2.	<i>Barbara</i>	4,3%
3–4.	<i>Réka</i> <i>Zsuzsanna</i>	3,5%
5–7.	<i>Dóra</i> <i>Mónika</i> <i>Orsolya</i>	2,8%
8–15.	<i>Ágnes</i> <i>Alexandra</i> <i>Andrea</i> <i>Anna</i> <i>Brigitta</i> <i>Fanni</i> <i>Kinga</i> <i>Nikolett</i>	2,1%
16–31.	<i>Boglárka</i> <i>Borbála</i> <i>Diána</i> <i>Emőke</i> <i>Enikő</i> <i>Ivett</i> <i>Júlia</i> <i>Kitti</i> <i>Krisztina</i> <i>Lilla</i> <i>Luca</i> <i>Nóra</i> <i>Renáta</i> <i>Szabina</i> <i>Veronika</i> <i>Zsófia</i>	1,4%

Felvidék		
1–2.	<i>Katalin</i> <i>Krisztina</i>	5,8%
3–17.	<i>Adrianna</i> <i>Alexandra</i> <i>Andrea</i> <i>Angelika</i> <i>Bianka</i> <i>Enikő</i> <i>Ildikó</i> <i>Judit</i> <i>Kinga</i> <i>Mónika</i> <i>Réka</i> <i>Viviána</i> <i>Viktória</i> <i>Zsófia</i> <i>Zsuzsanna</i>	3,5%
18–36.	<i>Anett</i> <i>Anikó</i> <i>Barbara</i> <i>Beáta</i> <i>Brigitta</i> <i>Dalma</i> <i>Dóra</i> <i>Erzsébet</i> <i>Gabriella</i> <i>Laura</i> <i>Lea</i> <i>Mária</i> <i>Melinda</i> <i>Natália</i> <i>Nikoletta</i> <i>Orsolya</i> <i>Patricia</i> <i>Petra</i> <i>Ramóna</i>	1,7%

Erdély		
1.	<i>Tímea</i>	12,1%
2.	<i>Júlia</i>	8,6%
3–4.	<i>Kinga</i> <i>Mónika</i>	6,9%
5.	<i>Andrea</i>	5,2%
6–11.	<i>Anna</i> <i>Eszter</i> <i>Éva</i> <i>Judit</i> <i>Noémi</i> <i>Orsolya</i>	3,4%
12–34.	<i>Ágota</i> <i>Alíz</i> <i>Antónia</i> <i>Brigitta</i> <i>Csilla</i> <i>Cynthia</i> <i>Emese</i> <i>Enikő</i> <i>Erika</i> <i>Henrietta</i> <i>Ildikó</i> <i>Iréne</i> <i>Izabelle</i> <i>Krisztina</i> <i>Margit</i> <i>Márta</i> <i>Melinda</i> <i>Patricia</i> <i>Paula</i> <i>Szabina</i> <i>Szende</i> <i>Zsófia</i> <i>Zsuzsanna</i>	1,7%

15–17. ábra: A gyakoribb lánynevek

A leggyakoribb lánynevek táblázatait összehasonlítva megállapítható, hogy a határon túli („kisebbségi”) területeken nagyobb a névanyag egyezése, mint a fiúnevek esetében. Kiugró a *Timea* terheltsége (12,1%) Erdélyben.

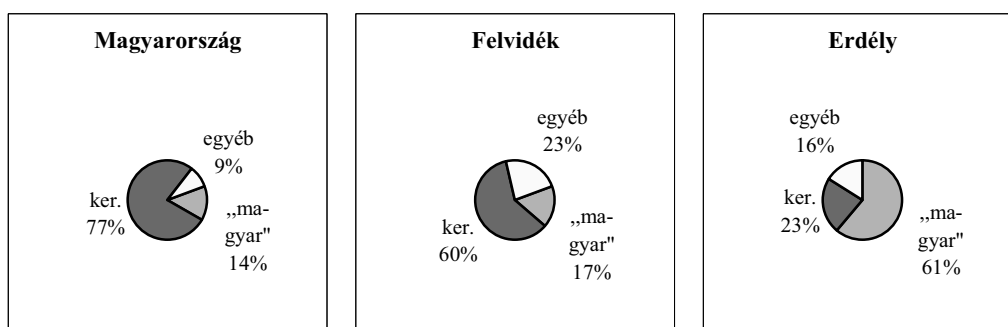
Hogy a felmérés egyes helyszínein használt névanyag szemléletesebbé váljék, a kérdőíveken szereplő keresztnéveket csoportosítottam, melynek során a következő három nagy névtípust különböztettem meg:

1. A „magyar” (vagy inkább: „magyaros”) nevek csoportjába soroltam: a) a régi magyar személyneveket etimológiai hovatartozásuktól függetlenül (vö. LADÓ-BÍRÓ 2001: 9), például: *Attila, Csaba, Géza, Gyula, Zoltán*, illetve *Emese, Enikő, Réka*; b) a nyelvújítás során létrehozott, illetve költői alkotásként született keresztnéveket, például: *Ernő, Győző, Szilárd*, illetve *Timea, Tünde*; c) a sajátosan magyar (például becézéssel kialakult) nyelvi fejleményeket (a név eredetétől függetlenül), például: *Bence* (vö. *Benedek*, ill. *Vincentius*), *Endre* (vö. *András*), illetve *Janka* (vö. *Johanna*), *Katinka* (vö. *Katalin*), tehát mindazokat a neveket, amelyek a magyar nyelvre vonatkozóan nyelvspecifikusak, azaz a névadók és névviselek (a nevek eredetétől függetlenül) azokat a magyar nyelv lexikai elemei közé sorolják.

2. A „keresztény” nevek kategóriájába soroltam azokat a bibliai eredetű és egyéb egyházi neveket, amelyek a kereszténység felvétele után kerültek a magyar névkincsbe és annak évszázadokon keresztül a törzsét alkották, például: *Antal, Dániel, Ferenc, János, Márton, Sándor*, illetve *Anna, Eszter, Éva, Mária, Zsófia, Zsuzsanna*.

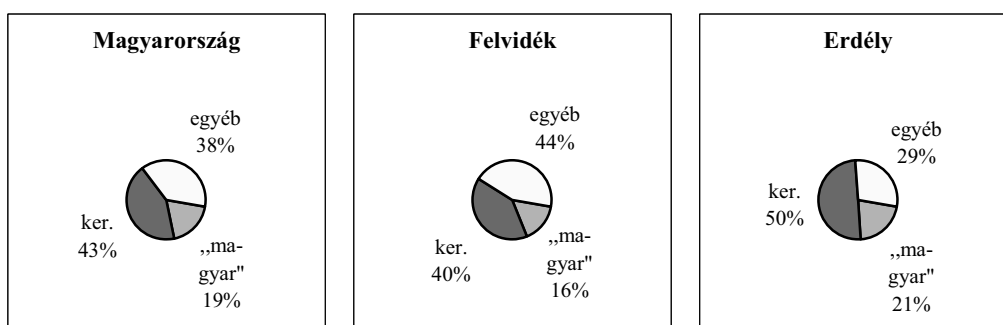
3. Az „egyéb” nevek csoportjába soroltam: a) az egyéb (nem egyházi) eredetű idegen neveket (függetlenül attól, hogy azok latin, germán vagy más etimológiájúak), amely nevek általában újabban (főként a 20. század második felében) kerültek be a magyar névkincsbe, például: *Edward, Kamil, Márió*, illetve *Alexandra, Ivett, Manuella, Nikolett, Vanessa*; b) és azokat az idegen névformákat, amelyeknek van megfelelő, amúgy a magyar névanyagban régóta használatos magyar megfelelőjük, például: *Martin (Márton), Dominik (Domokos/Domonkos)*, illetve *Barbara (Borbála)*.

Az összes megkérdezett adatait összesítve a következőképpen alakul az egyes helyszíneken a névanyag összetétele:

18–20. ábra: A fiúnévanyag összetétele („magyar”/keresztény/egyéb)

A keresztyén nevek aránya Magyarországon a legmagasabb, míg Erdélyben feltűnően alacsony; egyéb idegen nevet a magyarországi fiúk közül viselnek a legkevesebben, a felvidéki fiúk közül pedig a legtöbben. A magyarországi és a felvidéki fiúk névanyagának összetétele hasonló, míg az erdélyi fiúk névanyaga a magyaros nevek feltűnően magas aránya (61%) miatt mutat egészen más mintát. Ez egybecseng a leggyakrabban viselt nevek táblázatával, amelyben az első öt helyen az ebbe a kategóriába tartozó név (*Szilárd, Zoltán, Zsolt, Endre, Gyula*) szerepel.

21–23. ábra: A lánynévanyag összetétele („magyar”/keresztyén/egyéb)

A lányok esetében a névanyag összetétele sokkal nagyobb hasonlóságot mutat a felmérés három helyszínén, mint a fiúknál. Feltűnő a Felvidéken az egyéb idegen nevek nagy részesedése, illetve a magyaros nevek viszonylag magas aránya mindhárom helyszínen, de főként Erdélyben annak ellenére, hogy ebben a kategóriában kisebb a választható nevek száma, mint a fiúnevek esetében.

Kisebbségi helyzetben a magyaros (tehát nyelvspecifikus, vagyis lefordíthatatlan) nevek adása egyértelmű állásfoglalást jelöl a névszlovákosítási, illetve névrománosítási törekvések ellen, míg a „keresztyén” nevek (egy részének) választása magában rejti a fordíthatóság (és ezzel a névasszimiláció) veszélyét, ugyanakkor lehetőséget nyújthat „semleges” nevek választására (amelyek mindkét nyelvben azonos formában léteznek). Az egyéb (idegen) nevek választása (a névdivat erős hatásának érvényesülése mellett) „harmadik utas” megoldásra is utalhat a névválasztási dilemmában: ezek a nevek se nem szlovákok vagy románok, se nem magyarok.

4. Összefoglalásként megállapítható, hogy a névadás motivációját tekintve nincs számottevő különbség a vizsgált korosztályban a többségi és kisebbségi helyzetben élők névadása között: a kisebbségi helyzetben élők névadásában alig érzékelhetően játszik nagyobb szerepet a névöröklés. Az előzetes várakozásoknak megfelelően a fiúknál mindenütt magasabb az azonos nemű szülő nevének öröklése, mint a lányoknál.

A névanyag összetétele – mind a konkrétan előforduló neveket, mind a névtípusok részesedését illetően – nagyobb egyezést mutat Magyarország és a Felvidéken, mint az anyaországban és Erdélyben. Ennek egyrészt az lehet az oka, hogy a vizsgált felvidéki

településeken a magyarok aránya sokkal nagyobb (Párkányban 67%, a környező falvakban ennél is magasabb), mint Brassóban (8%) és Apácán (kb. 10%): a nagyobb arányban magyarok lakta településeken vagy vidékeken kisebb lehet a késztetés, hogy a kisebbséghez tartozók „magyar” keresztnévek választásával is hangsúlyozzák nemzeti identitásukat. Másrészt az anyaországtól mért földrajzi távolságnak – amely az érintett (az anyaország határához közeli) felvidéki települések esetén jóval kisebb, mint az Erdély legkeletibb csücskében fekvő Brassó, Apáca és Hétfalu esetében – meghatározó szerepe van a névdivat terjedésében, hiszen a látogatások gyakoriságát, az anyaországi televízió- és rádióműsorokhoz, illetve más sajtótermékekhez való hozzáférés lehetőségét alapvetően meghatározza a térbeli távolság.

A kitöltött kérdőívek alapján az a kép rajzolódik ki, hogy az erdélyi magyarság nemzeti identitásának megőrzésében (erősítésében) nagyobb szerepet juttat az anyanyelvhez erősen kötődő keresztnévek következetes választásának, mint (az adott településeken nagyobb lélekszámarányban élő) felvidéki magyarok, akik nagyobb arányban választanak idegen neveket gyermekeiknek, amely idegen nevek feltételezhetően inkább szlovák, mint anyaországi közvetítéssel kerülnek a szlovákiai magyarság névanyagába (például: *Adriána, Angelika, Dominik, Viviána*). Ezek a keresztnévek a nyelvi kontaktusok „lenyomatai”.

Irodalom

- HAAS, WALTER 1996. Personennamen in mehrsprachigen Ländern und Regionen: Schweiz. In: *Namenforschung. Ein internationales Handbuch zur Onomastik*. HSK 11. 2. Hrsg. E. EICHLER – G. HILTY – H. LÖFFLER – H. STEGER – L. ZGUSTA. 1232–41.
- HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek*. Budapest.
- HORNUNG, MARIA 1996. Namen in Sprachinseln: Deutsch. In: *Namenforschung. Ein internationales Handbuch zur Onomastik*. HSK 11. 2. Hrsg. E. EICHLER – G. HILTY – H. LÖFFLER – H. STEGER – L. ZGUSTA. 1032–38.
- LADÓ JÁNOS – BÍRÓ ÁGNES 2001. *Magyar utónévkönyv*. Budapest.
- VÖRÖS FERENC 1999. A közösségi névadási hagyomány továbbélése a tizenéves korosztályban. *Magyar Nyelvőr* 266–85.

SZILÁGYI ANIKÓ

ANIKÓ SZILÁGYI, Naming practices concerning children of Hungarian mother tongue in minority and majority after 1989

This paper presents the results of an onomastic survey. The investigation, carried out among teenagers, examined the similarities and the differences of naming practices inside and beyond the borders of Hungary. The survey involving 600 children of Hungarian mother tongue suggests that the average frequency of given names in Hungary is higher than in Transylvania (Rumania) and in the Uplands (Slovakia), especially for boys. The practice of giving two forenames to children is the most popular in Transylvania. – Considering the motivation of giving a first name it has been observed that in the beginning of the 1990s, 15–20% of the boys and 5–10% of the girls inherited their names (mostly from the parent of the same sex, and less frequently from godparents or from

grandparents), regardless of whether they were in majority or minority situations. – The derivation of the names displays similar distribution in the three locations: nearly 50% of the girls bear given names of ecclesiastical origin, 15–20% of them have names of (old) Hungarian origin, and 30–45% of them received foreign names borrowed recently. It is striking, however, that in Transylvania more than 60% of the boys bear “Hungarian” names, which is more than the quadruple of their distribution in Hungary. The author concludes that in Transylvania, choosing Hungarian given names can play an important role in preserving national identity. The distance between the mother-country and the region in question also influences the choice of given names; geographical neighbourhood breeds uniformity.

KERESZTNÉVVIZSGÁLATOK BUDAPESTI NAGYCSALÁDOSOK KÖRÉBEN

1. Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy van-e markáns, statisztikailag igazolható különbség a társadalom nagycsaládos rétegének névadási szokásai és a teljes társadalomból kimutatható névadási szokások között.

A nagycsalád fogalma az utóbbi évtizedekben kissé módosult jelentéssel, konkrétabb, szociológiailag megfogható jelentést kapott. A régiségben a nagycsalád a szoros rokoni kötelékben élők gazdasági és szellemi közösségét, a társadalomszervezet nemzeti szintjén, majd a későbbiekben leginkább a többgenerációs családmodellt jelentette. A mai általános szóhasználat szerint a fogalom a három vagy annál több gyermeket nevelő családokat jelenti. Ilyen értelemben használják a jogszabályok is, például amikor gyermekszám szerint járó kedvezményeket állapítanak meg. Az 1987 óta működő Nagycsaládosok Országos Egyesülete (NOE) ugyancsak a három vagy annál több gyerekes családokat fogadja tagjai közé.

A 20. század második felének társadalmi folyamatai (elég itt a nők tömeges munkába állására és a lakásínségre, kis alapterületű, lakótelepi lakások magas számára utalni) nem hatottak ösztönzően a gyermekvállalási kedvre. A születésszabályozás egészségügyi célkitűzésének fejlődése ugyancsak hozzájárult a születések drasztikus visszaeséséhez. Ma a társadalom túlnyomó többsége 1-2 gyerekes családban él, de igen erősen megnövekedett a gyermektelenek száma is. A mai viszonyok között a nagycsaládos lét többnyire tudatosan vállalt, tervezett életforma, mégpedig a társadalom többségétől elütő életforma.

Témaválasztásom azon a feltételezésen alapul, hogy ha a több gyermek vállalása mögött egymáshoz közelítő értékrendek, korunk viszonyaihoz való alkalmazkodásban hasonló minták követése húzódik meg, akkor annak nyoma kell, hogy legyen a névadásban is. Személyes tapasztalataim is arra ösztönöztek, hogy érdemes egy ilyen vizsgálatot végrehajtani. Fontos körülmény, hogy adataimat nagycsaládos egyesületektől és kiadványukból szereztem be, mert az egyesületi szerveződés önmagában is hasonló értékrendet mutat, ami felerősítheti az alapgondolatot.